

ნიუტონის ვაშლი, საირმის ბორა და ყვითელი ავტობუსები

თეატრალური

ანუ ვინ უფრო საშიშია საზოგადოებისთვის,
მდიდრები, თუ ღარიბები?!

შესაძლოა დღევანდელი ახალგაზრდობისთვის არტურ კონან დოილის და მისი უკვდავი გმირის (ყოველ შემთხვევაში ჩვენი თაობის წარმომადგენლებისთვის იგი დღესაც გმირია), - **შერლოკ ჰოლმსის** სახელი, ისეთივე არაფრის მოქმედი სახელებაა, როგორც ჩემი თაობის წარმომადგენლისთვის, ვთქვათ, **ჰარი პოტერის სახელი**, მაგრამ მაინც უნდა ითქვას, რომ დღევანდელი თაობის უდიდესი ნაწილის გასაოცარი პრაგმატიზმიდან გამომდინარე, მათთვის ამ წიგნის წაკითხვა უბრალოდ აუცილებელია.

თამაზ აქუბარდია

ეკონომიკის აკადემიური
დოქტორი

ჰოლმსის უბადლო ღირსებათაგან უმთავრესი, ალბათ მაინც დედუქციის მეთოდის გამოყენების უიშვიათესი ნიჭი გახლდათ, რომელიც ინდუქციის მეთოდთან ერთად, მას საშუალებას აძლევდა გამოეძიებინა ძალზე რთული, ხშირად ჩახლართული და თითქმის უიმედო საქმეები, ის საქმეები, რომელმაც, არა მხოლოდ მის ავტორს მოუტანა საქვეყნო სახელი და ღირება, არამედ, შექმნა პრეცედენტი, როცა ლიტერატურული გმირი დღესაც ავტორისგან დამოუკიდებელ ცხოვრებას განაგრძობს.

მე სულაც არ მინდა ბ-ნ ჰოლმსს გავეჯიბრო მის ამ განსაკუთრებულ ნიჭიერებაში, რადგან ვთვლი, რომ მიუხედავად უმაღლესი იურიდიული განათლებისა, წარმატების არავითარი შანსი არ გამაჩნია, მითუმეტეს, არც ვაპირებ რაიმე სახის გამოძიების ჩატარებას.

ჩემს მიზანს სრულიად სხვა რამ წარმოადგენს. მინდა კვლევის ეს მრავალსაუკუნოვანი ტრადიციების მქონე მეთოდები გამოვიყენო კაპიტალისტური ურთიერთობების ერთი, მისთვის განსაკუთრებული სიძლიერით დამახასიათებელი თეი-

სების, - **მოგებას გამოდევნებული ეკონომიკური აგენტების მოგების გულისთვის ჩადენილი ქმედებების ანალიზისთვის.**

მინდა მკითხველს ვაჩვენო, თუ სადამდე შეიძლება მიიყვანოს ადამიანი მოგების გამოდევნების დაუოკებელმა სურვილმა, რასაც, შესაძლოა, ჯერ ერთი, მთელი საზოგადოებისთვის უკიდურესად ნეგატიური შედეგები მოჰყვეს და, მეორეც, იგი საზოგადოდ შეიძლება გასცდეს ადამიანური ურთიერთობების საყოველთაოდ დადგენილ ნორმებს.

ასეთი ანალიზის ჩატარების სურვილი, ნიუტონის ვაშლის მსგავსად, არანაკლებ ბანალურმა შემთხვევამ განაპირობა. მეც, ამ ერთი კონკრეტული მაგალითის მეშვეობით, ე.წ. ინდუქციის მეთოდის გამოყენებით, შევეცდები რაღაც საერთო, თავისი არსით ზოგადი დასკვნის გამოტანას. ამის შემდეგ, უკვე დედუქციის მეთოდით, დავუბრუნდები კერძო შემთხვევებს და შევეცდებით იმის გარკვევას, თუ როგორ სამართლებრივ ჩარევებში უნდა მოვაქციოთ „ნაწილი“, რომ „მთელის“ ფუნქციონირება მისაღები იყოს საზოგადოებისთვის.

პაიტი - 2010

მაშ, დავიწყეთ!.. რამდენიმე დღის წინ იყალთოს გორაზე მომიწია მგზავრობამ. ბახტრიონის ქუჩის დასაწყისში ავტობუსი უკვე გადიოდა, რომ მეც მივედი და, რომ ცოტათი ავნქარებულყავი, ალბათ მოვასწრებდი ავტობუსში ასვლას, მაგრამ იმდენი ხალხი იყო შიგნით, რომ გადავწყვიტე შემდეგს დავლოდებოდი. იმით გათამამებულმა, რომ დღეს თბილისში ე.წ. „სანდრაბუსების“ ცვენაა. მწარედ მოვტყუვდი, – თითქმის მთელი 20 წუთი დამჭირდა ლოდინი, სანამ შემდეგი ავტობუსი გამოჩნდებოდა, უფრო სწორად ორი ავტობუსი, რომლებიც ტყუპი ძმებივით ერთდროულად მოგრიადდნენ (ნამდვილად არ ვაჭარბებ) სხვადასხვა ნომრის მარშრუტის აღმნიშვნელი რიცხვებით.

ცხადია, მთელი ამ პერიოდის განმავლობაში მარტო არ ვიყავი ავტობუსის მომლოდინეთა შორის და, რადგანაც ბუნებით საკმაოდ კომუნიკაბელური გახლავართ, იქ მყოფთ გამოველაპარაკე. იქვე სულ რაღაც 20 მეტრში, საირმის გორაზე მიმავალი სამარშრუტო ტაქსების ბოლო გაჩერება იყო, რომლის „აესებასაც“ დაახლოებით იგივე დრო სჭირდებოდა, რამდენიც მორიგი ავტობუსის, უფრო სწორად, ავტობუსების, გამოჩენას. ისინი, ვინც „სამარშრუტოთი“ ამჯობინებდნენ

მგზავრობას, ზუსტად იმდენივე ხანს ელოდნენ, ოდნე, იმ განსხვავებით, რომ ამ არასასიამოვნო სიტუაციაში ყოფნა მათ სკამებზე დამჯდარ მდგომარეობაში უწევდათ.

რამდენადაც ავტობუსები მუნიციპალურ განმგებლობაშია, ხოლო, სამარშრუტო ხაზები კერძო საკუთრებაში, უნდა ვივარაუდოთ, რომ მათი ასეთი „შენმატკბილებული“ მუშაობა შემთხვევითი არ უნდა ყოფილიყო.

ახლა ამ საკითხს მომხმარებელთა, ანუ, მგზავრთა პოზიციებიდან შევხედოთ. ის, რომ, როგორც ერთი, ისე მეორე სახეობის სატრანსპორტო საშუალებათა მძღოლებს ოჯახები ჰყავთ და მათაც უნდათ ცხოვრება, არავისთვის საკამათო არ არის, მაგრამ, ეს არ უნდა ხდებოდეს იმის ხარჯზე, რომ მგზავრებმა, პრაქტიკულად არჩევანის არქონის გამო, დაკარგონ დრო, მოიშალონ ნერვები და ბოლოს, მათ ჯიბეში აფათურონ ხელი. აქ არ შეიძლება ერთი ძველი, საკმაოდ ხალისიანი იუმორი არ გავისხენო. როდესაც ხალხით გატეხილი სამარშრუტო ტაქსის მძღოლი კიდევ გაჩერდა მგზავრის ასაყვანად, ხალხმა ერთხმად დაიძახა, – **ადარ გააჩეროთ, ვეღარ ვსუნთქავთ, ჰაერი ადარ გვეყოფნისო, რაზედაც მძღოლმა, ნახევრად ხუმრობით, თუ**

ნახევრად სერიოზულად მიუგო, – რა ვქნა ხალხო, თქვენ რაც უფრო გიჭირთ სუნთქვა, მე უფრო კარგად ვსუნთქავო.

ალბათ, გადაჭარბებული არ იქნება თუ ვიტყვი, რომ კაცობრიობის განვითარების ისტორია ერთი პიროვნების მიერ მეორე პიროვნების შრომის მითვისების ისტორიაა მხოლოდ და სხვა არაფერი. მთელი ამ პერიოდის მანძილზე ხდებოდა მითვისების ფორმების ცვლილება, პირველყოფილი, შიშველ ძალაზე დაფუძნებული დაწვებული და დღეს არსებული, შენიღბული და ფილიგრანულად დახვეწილი ფორმებით დამთავრებული, რომელსაც ნობელის პრემიებითა, თუ ათასგვარი ჩინ-მედლებით დახუნძლულ ეკონომისტთა მთელი არმია, ათასნაირ გამართლებას უძებნის.

ეკონომიკაში არსებობს ერთი კრიტერიუმი, რომელიც ფორმით საკმაოდ კეთილშობილურია, ხოლო, შინაარსით, შეიძლება ითქვას, უტოპიურობამდე იდეალისტური, – ე.წ. **„პარეტოს კრიტერიუმი“**. ამ კრიტერიუმის თანახმად, **ერთი პიროვნების მდგომარეობის გაუმჯობესება არ უნდა ხდებოდეს მეორე პიროვნების მდგომარეობის გაუარესების ხარჯზე. მაგრამ კაცობრიობის განვითარების ისტორია ხომ სრულიად საპირისპიროს არსებობის მაგალითია, – ერთი პიროვნების მდგომარეობის გაუმჯობესება სხვათა მდგომარეობის გაუარესების ხარჯზე.**

პრინციპი, რამდენადაც გენიალობამდე მარტივია, იმდენადვე უსინდისობამდე დახვეწილი; მოცემულ პერიოდში, საზოგადოების განვითარების მოცემულ ეტაპზე, სრული დასაქმების პირობებში, წარმოებული პროდუქცია მოცემული სიდიდეა. ამ სიდიდის თანაბარი განაწილების შემთხვევაში, რაც თეორიულ დონეზეც კი სრულიად მიუღებელია, მდიდრებისა და ღარიბების ცნება

ალბათ აღარც იარსებებდა. მაგრამ განაწილება არ შეიძლება თანაბარი იყოს, თუნდაც იმის გამო, რომ ადამიანები თავიანთი საწყისი პარამეტრებით არათანაბარი იბადებიან, რაც შეიძლება ითქვას, ბუნების მიერ „ჩადენილი“ კიდევ ერთი სასწაულია. აი, მაშინ უნდა გენახათ რა მოხდებოდა, ყველას რომ ერთნაირი შესაძლებლობები ჰქონდეს.

მაგრამ თავად ის ფაქტი, რომ განაწილება უთანაბრობა და ამის მიზეზი სწორედ არათანაბარი სასტარტო შესაძლებლობების ქონაა, ბადებს იმის საშიშროებას, რომ ეს უთანაბრობა გადაიზარდოს საზოგადოებისთვის მიუღებელ ეკონომიკურ უთანაბრობაში, საზოგადოების უკიდურესი პოლარიზაციის ფორმით.

ასეთი ზღვარგადასული უთანაბრობის საკრალური შედეგების არსებობის რეალურობა ნათლად გამოჩნდა 2005 წლის უდიდესი მსოფლიო საფინანსო კრიზისის ფორმირებისას. ამ კრიზისის გამომწვევი მიზეზი კი, როგორც დღეს უკვე ცალსახად არის დადგენილი, საბანკო სისტემის მხრიდან საზოგადოების მიმართ სრულიად უპასუხისმგებლო დამოკიდებულების შედეგია.

მსოფლიო ბიზნესის მამები, საკუთარ თავს, როგორც საზოგადოებრივი, ასევე ეკონომიკური კანონების გარეთ აყენებენ. მათ არ სურთ შე-

იგნონ, ხოლო, ხელისუფლებას არ ჰყოფნის პოლიტიკური ნება, რომ მათ „გააგებინონ“, რაოდენ დამღუპველია საზოგადოებისთვის მათი მხრიდან მოგების მიღების ეს დაუოკებელი სურვილი. სწორედ ამიტომ არსებობს სრულიად რეალური საფრთხე 2005 წლის საფინანსო კრიზისის გამეორებისა, რომლის თავიდან აცილების საფასური ევროპას (ჩათვალეთ ევროპის რიგით მოქალაქეებს) 750 მლრდ (?) ევრო, ანუ, თითქმის ტრილიონი დოლარი, დაუჯდებათ.

მაგრამ თავიდან აცილება არ ნიშნავს კრიზისის მიზეზების აღმოფხვრას. პრობლემა არ გადაიჭრება, თუ ხელისუფლებას არ ეყო პოლიტიკური ნება და, პირველ რიგში, არ დააცხრო ფინანსური ოლიგარქების ზღვარგადასული მადა. ამ დროს კი ეს უკანასკნელნი, მეთოდურად, ყოველგვარი სინდისის ქეჯნის გარეშე აგრძელებენ ფინანსური პირამიდების „მშენებლობას“, სპეკულაციური ფასების ე.წ. „არქიმედეს სპირალის“ მათემატიკური ფორმულის შესაბამისი პარამეტრებით.

როგორც კი ამერიკის 44-ე პრეზიდენტი შეეცადა წინ აღდგომოდა ამ „ზღვარ გადასულებს“, მას ჯერ „სოციალისტის“ იარლიკი მიაწებეს, ხოლო, შემდეგ კი მთელი მონდომებით ცდილობენ ე.წ. „კლინტონის სინდრომში“ დასდონ

ბრალი. მან ხომ პირველმა შეძლო თითქმის 32 მილიონი ამერიკელის ჯანმრთელობის დაცვის საფაღდებულო პოლისებით აღჭურვა, დაემუქრა ბანკებს სპეკულაციური ოპერაციების განხორციელების აკრძალვით, თითო დაუქნია ნავთობის სფეროში ფასების ხელოვნურად გაზრდის მოტრფიალებებს და ა. შ.

დღეს უფრო და უფრო აქტუალური ხდება საზოგადოების ეკონომიკური ნიშნით პოლარიზაციის შესაძლო შედეგების ანალიზი და, როგორც მოვლენების მსვლელობა გვიჩვენებს, საშიშროება არსებობს არა იმდენად მოსახლეობის მატერიალურად ნაკლებად უზრუნველყოფილი ნაწილიდან, რომელთა რაოდენობაც მილიარდებს ითვლის, არამედ, გაზულუქებული უმცირესობის მხრიდან. სხვანაირად როგორ შეიძლება აიხსნას ამერიკელთა სრული პასიურობა მათ ქვეყანაში მიმდინარე პროცესების მიმართ.

სწორედ ამიტომ, ნებისმიერი ქვეყნის საზოგადოებამ, მისი განვითარების გარკვეულ ეტაპზე, აუცილებლად უნდა დააწესოს, როგორც სიღარიბის ქვედა ზღვარი, ასევე, სიმდიდრის ზედა ზღვარი, რომელიც კანონმდებლობაში იქნება ასახული. მართალია პირველი კანონი მეტ-ნაკლებად მოქმედებს ქვეყნების უმრავლესობაში, მაგრამ იგი უფრო გასაღოკად გადაგდებულ ძვალს უფრო ჰგავს, ვიდრე, ადამიანთა დახმარების სურვილს. რაც შეეხება მეორე კანონს, სიმდიდრის შესახებ კანონი ჯერ კიდევ ანტიკური ხანის რომში მოქმედებდა, რომელიც ხელისუფლების წარმომადგენლებს უწესებდა სიმდიდრის ზედა საზღვარს, რაც გულისხმობდა ზომიერების დაცვას როგორც ჩაცმადახურვაში, ასევე, ლხინსა და ჭირში, სასახლეების მშენებლობაში და ა.შ.

